

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference**การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน**
The Operations of Food Processing and Product Community Enterprises
in Nan Provinceอุมพร ดีพรมกุล (Umaporn Deepomkul)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²สินีนุช กรฐาเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khrutmuang Sanserm)³**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา(1)สถานภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน(2)สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน(3)ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงาน(4)ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน(5)ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน (6) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคและแนวทางพัฒนา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดน่านทั้งหมด จำนวน 165 กลุ่ม สมาชิก 2,505 ราย โดยการสุ่มตัวอย่าง รวม 38 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิก 347 ราย คณะกรรมการ 38 ราย จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า (1) สถานภาพการดำเนินงานมีความเข้มแข็ง มีทิศทางที่ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายกลุ่มมีจริยธรรมมีความรับผิดชอบต่อชุมชน รักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กำหนดแผนการปฏิบัติงานชัดเจน ชี้แจงแผนการดำเนินงานแก่สมาชิก มีการติดตามข้อมูลการจำหน่ายสินค้า และนำข้อมูลมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง แสวงหาความรู้ใหม่ อนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิก (2) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อาชีพหลักทำการเกษตร ค่าขายเป็นอาชีพเสริม แหล่งเงินทุนส่วนมากจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มีรายได้มากกว่ารายจ่าย รายได้ในภาคเกษตรน้อยกว่ารายได้นอกภาคการเกษตร รวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ และรับความรู้จากแหล่งต่างๆ ส่วนใหญ่จะเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม และมีรายได้เพิ่มจากการร่วมกิจกรรม (3) การดำเนินงานกลุ่มผู้นำและสมาชิกมีความเสียสละ มีความรู้มีความยุติธรรมมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าได้รับการสนับสนุนความรู้และสินเชื่อจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง (4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนการเงิน การผลิตอยู่ในระดับมาก (5) ปัญหาที่พบในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่านคือ คณะกรรมการไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ไม่มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิต กลุ่มขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม (6) จุดแข็งคือผู้นำมีความเสียสละ มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการสมาชิกมีความรู้ ปฏิบัติตามกฎระเบียบกลุ่ม จุดอ่อนคือผู้นำไม่ค่อยมีเวลา สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน โอกาสคือการได้รับสนับสนุนความรู้งบประมาณจากภาครัฐ เอกชน อุปสรรคส่วนมากเป็นด้านงบประมาณที่น้อยและล่าช้า แนวทางการพัฒนาควรให้ความรู้ด้านการบริหารงาน การวางแผน การมีส่วนร่วม และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน

1 นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช noi312_bb@hotmail.com

2 รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

3 รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sineenuch.san@stou.ac.th

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this study were (1) to study the state of food processing and product community enterprise operation in Nan Province; (2) to study social and economic state of members of the community enterprises; (3) to study their opinions on the community enterprise operation; (4) to study their opinions on their participation in the community enterprise operation; (5) to study their problems on doing activities of the community enterprises; and (6) to study the strength, weakness, opportunity, obstructions, and guidelines for developing the community enterprises. The population in this study was members of 38 food processing and product community enterprise groups in Nan Province. The samples were selected by using a random sampling methodology consisting of 347 members of the community enterprise groups and 38 committees. The data were collected by interviewing the samples. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were percentage, mean, standard deviation, minimum value, and maximum value. The findings of this study were as follows: They united in doing activities of the community enterprise groups in order to develop their main occupation and create their subordinate occupation; they also united to be transferred knowledge from various knowledge sources. They had to have some expenses in participating in activities of the community enterprises, however, their income was increased from participating in the activities. Their groups were established from the support of government sectors. The capital of their groups was mostly derived from their monthly savings and their shares. Their group operation was serious, their goal was clear and each group had its certain goal. They were responsible for their community, natural resources, and environment. Most of the members of the community enterprises were female. They were educated at secondary level or lower vocational certification level. They participated in activities of the community enterprises in order to increase their income. Their main occupation was a farmer, while their subordinate occupation was a merchant. They mostly took out loans from the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, a housewife group, or a farmer group to be their capital. Most of them were members of a savings group. Their family income was higher than their family expenditure, and their income deriving from agricultural section was lower than their income deriving from non-agricultural sections. Their activities were operated with morality. Their groups defined the operation plan clearly and made it known to the public. They monitored their product distribution and improved their operation continuously. They looked for updated knowledge to develop their community enterprise groups. They conserved and enlarged the local wisdom, developed their leaders and members step by step, created will, satisfaction, and motivation in their members. They had good welfare throughout and linked the enterprise activities inside and outside their community. They had clear step of the product production and services leading to having good quality products and services. However, they had problems that their committees did not understand the objectives of their groups and did not participate in the product distribution. Their groups lacked the capital, materials-equipment in doing their activities, and they did not introduce and take care of various related sectors. The leader has experience in management but not has time to take care of members. On the other way, members have knowledge, respect to the rule of company but not have participated in plan. The government and Private individual supported this group by fund and knowledge. Problem of fund for this group was tiny and late. So, the solutions are given business knowledge, plan knowledge, and participation to members that define the developed processing community enterprise and food products strategies of Nan province.

Keywords: Operation, Food Processing and Product Community Enterprise, Nan Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้งทำให้รัฐบาลในแต่ละยุคสมัย ต่างก็มีแนวความคิดที่จะหาวิธีทำ ให้ประเทศสามารถ กำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศ ให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก รัฐบาลไทยที่ผ่านมาจึงกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศ กับเศรษฐกิจโลก อย่างรู้เท่าทันภายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ด้วยความเชื่อมั่นว่าสังคมไทยยังมีศักยภาพ และสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ รัฐบาลจึงหาทางที่จะสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้ต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองในชุมชน ให้เห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่นั้น คือทรัพย์สินที่มีราคาสามารถเพิ่มรายได้ หากรู้จักการจัดการกับทรัพย์สินนั้นอย่างชาญฉลาด

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคมและชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง ซึ่งกลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2549) ได้อธิบายความหมายของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) หมายถึง กิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนนั้น ก็จะหมายถึงทรัพยากร ผลผลิตทางการเกษตร ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของประชากรไทย ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตการตลาด การขนส่ง บนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน เป็นหน่วยงานสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรมีเจ้าหน้าที่อยู่ในพื้นที่มากที่สุดและมีความใกล้ชิดผูกพันกับเกษตรกร เป็นหน่วยงานที่รับนโยบายมาปฏิบัติ มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน เกษตรกร และมีบทบาทหน้าที่รับขึ้นทะเบียนแก่กลุ่มที่มีความประสงค์ในการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการรับรองทางกฎหมายตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ปัจจุบัน(ข้อมูล ณ วันที่10พฤศจิกายน 2557) จังหวัดน่านมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งสิ้น 1,269 กลุ่ม และมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 23,251 ราย

จากสภาพความเป็นจริงในการปฏิบัติงานของผู้วิจัยที่ผ่านมา พบว่าสถานภาพของกลุ่มต่างๆ บางกลุ่มก็สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องมีความเข้มแข็ง บางกลุ่มก็ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมักจะมีปัญหาที่เกิดจากสมาชิกของกลุ่มเอง และ จากคณะกรรมการกลุ่ม เช่น ปัญหาคณะกรรมการบริหารกลุ่มขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานกลุ่ม มีการรวบอำนาจไว้คนเดียว ขาดความเป็นผู้นำ ปัญหาสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม คุณภาพสินค้าและบริการไม่ได้มาตรฐาน กลุ่มขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต การตลาด เพื่อการผลิตสินค้า/บริการ ตามความต้องการของผู้บริโภค

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดน่าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต การตลาด ตลอดจนปัญหาอุปสรรค ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่ม ในจังหวัดน่าน และเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. สถานภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน
2. สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน
3. ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน
4. ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน
5. ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน
6. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสอุปสรรคและแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร จังหวัดน่าน ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดน่านจำนวน 165 กลุ่มสมาชิก 2,505 รายกลุ่มตัวอย่างคำนวณ โดยสูตร Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 347 ราย โดยกำหนดวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างจำนวน 38 กลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถาม 2 ลักษณะ คือ 1.) คำถามแบบปลายปิด (closed – ended question) 2.) คำถามแบบปลายเปิด (open – ended question)

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่ม ประกอบด้วย จำนวนคณะกรรมการ จำนวนสมาชิก การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน และทุนในการประกอบกิจกรรมของกลุ่มตอนที่ 2 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มประกอบด้วยทิศทางขององค์กร การจัดการทุนและผลประโยชน์ ความรับผิดชอบต่อชุมชน การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม การบริหารการตลาด การจัดการข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำ, ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน, ความคิดเห็นต่อการให้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนตอนที่ 5 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่ม และตอนที่ 6 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคและแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยสถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน

1. ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน พบว่าจำนวนคณะกรรมการกลุ่ม มีจำนวนเฉลี่ย 5.95 คน แยกเป็นจำนวนคณะกรรมการหญิงเฉลี่ย 5.79 คน คณะกรรมการชายเฉลี่ย 1.74คนมีจำนวนสมาชิกของกลุ่มเฉลี่ย 21.84 คน โดยมีสมาชิกที่เป็นเพศหญิงเฉลี่ย 19.66 คน สมาชิกที่เป็นเพศชายเฉลี่ย 3.95คนการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การชักชวนของผู้นำ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ ทุนในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน เป็นทุนทรัพยากรชุมชน ทุนทางปัญญาของชุมชน ทุนที่เป็นเงินสด เกิดการระดมหุ้นของสมาชิก และทุนจากภายนอกชุมชน

2. ปัจจัยด้านสังคม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 52.18 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.86 คน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยเฉลี่ย 7.14 ปี สาเหตุการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มส่วนใหญ่ ต้องการรายได้เพิ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจมากกว่าครึ่งหนึ่ง มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน1 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำการเกษตร และค้าขายเป็นอาชีพเสริม แหล่งเงินทุนที่ใช้ส่วนมากจะ กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและกู้ยืมเงินจากกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร

ด้านรายได้และรายจ่ายของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้ทั้งหมดในครอบครัว โดยเฉลี่ยปีละ 285,000 บาท แยกเป็น รายได้ในภาคเกษตร มีรายได้เฉลี่ยปีละ 65,649.91บาท รายได้นอกภาคการเกษตร โดยเฉลี่ยปีละ 55,458.59บาท รายจ่ายในครอบครัวสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายจ่ายในครอบครัวเฉลี่ยปีละ 70,777.55 บาท รายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเฉลี่ยปีละ 26,633บาท รายจ่ายจากการเข้าร่วมกิจกรรม เฉลี่ยปีละ 15,983.71บาท

3. ความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน

ด้านทิศทางขององค์กร พบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนในทิศทางเดียวกัน มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การจัดการทุนและ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ผลประโยชน์ พบว่า มีการจัดการจัดการทุนทั้งภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกที่แน่นอน

ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน พบว่า ภาพรวมทั้งหมดมีการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้าและไม่เอาเปรียบลูกค้า มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการสนับสนุนต่อชุมชน การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และบริจาคเพื่อสาธารณะ และมีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน

ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมส่วนใหญ่มีการดำเนินงานมากที่สุด คือ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นต่อการจัดทำแผน มีการประชุมการจัดทำแผนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกแบบมีส่วนร่วม มีการกำหนดแผนเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานให้กับสมาชิกและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการปฏิบัติงานตามแผน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานตามแผน และประเด็นที่มีการปฏิบัติรองลงมา คือ มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนแม่บท

ด้านการบริหารการตลาด พบว่า มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ และประเด็นที่ปฏิบัติรองลงมา คือ มีการกำหนดแหล่งจำหน่าย แหล่งบริการ ลูกค้าเป้าหมายก่อนการผลิตและการบริการ

ด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร พบว่า มีการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานอย่างกลมกลืนและประเด็นที่ปฏิบัติรองลงมา คือ การรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการสร้างขวัญและกำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ การจัดสวัสดิการทั่วถึงและเป็นธรรม สมาชิกมีความพึงพอใจและประเด็นที่ปฏิบัติรองลงมา คือ การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกและบันทึกไว้อย่างชัดเจนและการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกและแจ้งให้สมาชิกทราบเพื่อนำมาปรับปรุง

4. ความคิดเห็นของสมาชิกต่อผู้นำวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน

ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ในทุกด้านเรียงตามลำดับดังนี้ มีความยุติธรรม มีความเสียสละมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่มีการประสานงานระหว่างสมาชิกและหน่วยงานต่างๆมีความซื่อสัตย์สุจริตความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีการแบ่งงานให้สมาชิกช่วยกันทำมีความอดทนมีความน่าเชื่อถือ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม และมีความสามารถในการตัดสินใจ

ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การประชุมกลุ่ม การวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม การลงหุ้น การออมเงิน การรับปัจจัยการผลิตของกลุ่ม การร่วมผลิตสินค้าของกลุ่ม การร่วมบริการของกลุ่ม การร่วมจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม การร่วมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การเสนอแนวคิดการพัฒนา กลุ่ม การร่วมติดตามประเมินผลกลุ่ม ส่วนระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก ระดับปานกลาง ได้แก่ การรับบริการสินเชื่อของกลุ่ม การร่วมรับความรู้และการฝึกอบรม การจัดทำแผนการดำเนินงานกลุ่ม

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนแก่วิสาหกิจชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนด้าน การอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การประสานงานด้านการตลาด การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ การเชื่อมเขียนกลุ่มและสมาชิก การสนับสนุนเอกสารความรู้ทางวิชาการ การให้สินเชื่อกลุ่ม การให้การสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต และการจัดทัศนศึกษาดูงาน

5. ปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร

ปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็นที่มีปัญหาระดับน้อย ได้แก่ สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม สมาชิกขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายใน ขาดความรับผิดชอบต่อกัน สมาชิกไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ขาดจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกกลุ่ม และปัญหาของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ การที่สมาชิกขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็นที่มีปัญหาระดับน้อย ได้แก่ สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆ ในวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดความรับผิดชอบ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ขาดจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม ไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

ปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร พบว่าปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุน และวัสดุ อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรมเป็นปัญหาระดับปานกลาง รองลงมา คือ ขาดความรู้ด้านระบบการจัดทำบัญชี ขาดความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม ขาดความรู้ด้านการบริหารกลุ่ม ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ

6. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

จุดแข็ง ด้านผู้นำมีความเสียสละ อดทน ตั้งใจจริง และมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านสมาชิกบางส่วนมีความเสียสละ ใฝ่หาความรู้ มุ่งมั่นในการผลิตทำตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรม มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มอย่างชัดเจน บางกลุ่มมีเงินปันผลเฉลี่ยคืนให้สมาชิก ทำบัญชีรับ-จ่ายเป็นปัจจุบัน มีกฎระเบียบ ข้อบังคับชัดเจนด้านทรัพยากรและเงินทุน มีเงินทุนหมุนเวียนและมีการระดมหุ้นกัน บางกลุ่มมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุน

จุดอ่อน ด้านผู้นำไม่ค่อยมีเวลา เพราะดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่งในชุมชน ขาดความรู้ด้านวิชาการ การบริหารจัดการกลุ่ม ด้านสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือ มีส่วนร่วมน้อย แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวด้านสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือ มีส่วนร่วมน้อย แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ด้านการบริหารจัดการ ไม่มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน การบริหารจัดการไม่ดี ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ไม่มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน

โอกาส ในภาพรวมได้รับการสนับสนุนด้านความรู้และด้านงบประมาณในการรวมกลุ่มและการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม จากภาครัฐและเอกชน

อุปสรรคการ ด้านงบประมาณจากภาครัฐและเอกชนมีน้อย ไม่ทั่วถึง และล่าช้า

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่านของคณะกรรมการและสมาชิก พบว่าปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีประเด็น ที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

1. ลักษณะพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ

จากผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเนื่องจากต้องการรายได้เพิ่ม มีอาชีพหลักทำการเกษตร และค้าขายเป็นอาชีพเสริม แหล่งเงินทุนที่ใช้ส่วนมากจะกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกู้ยืมเงินจากกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มีรายได้ในครอบครัวมากกว่ารายจ่ายในครอบครัว มีรายได้ในภาคเกษตรน้อยกว่ารายได้นอกภาคการเกษตร ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดน่าน จะรวมกลุ่มประกอบกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพหลัก และสร้างอาชีพเสริม หรือรวมกลุ่มการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ โดยสมาชิกส่วนใหญ่จะเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และสมาชิกจะมีรายได้เพิ่มจากการร่วมกิจกรรมซึ่งถือเป็นอาชีพ โดยจังหวัดน่านจะมีวิสาหกิจชุมชนตลอดจนสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิรัช ทรงวุฒิ (2530 : 63) ที่พบว่า ระดับรายได้ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การติดต่อกับเจ้าหน้าที่และการได้รับการชักชวน มีผลต่อการตัดสินใจในการเข้ามาเป็นสมาชิก

2. สถานภาพและการดำเนินงานของคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน

2.1 การบริหารองค์กร จากการศึกษา พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานที่เข้มแข็ง มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การจัดการทุนและผลประโยชน์ทั้งภายใน และภายนอกอย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกที่แน่นอน ทั้งนี้ในการจัดตั้งกลุ่มบางกลุ่มไม่มีรายได้ในการเข้าร่วมกิจกรรม หรืออาจมีรายได้น้อยต่อปี เพราะเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก และเป็นการรวมตัวเพื่อรับความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีรายได้เพื่อการจัดสรรปันผลแก่สมาชิกและเป็นสวัสดิการในการช่วยเหลือชุมชน

2.2 ความรับผิดชอบต่อชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ และไม่เอาเปรียบลูกค้า มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการสนับสนุนต่อชุมชน การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และบริจาคเพื่อสาธารณะ และมีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชนตามลำดับ แต่ด้านการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน มีกลุ่มที่ดำเนินการน้อยทั้งนี้ เพราะการจัดตั้งกลุ่มบางกลุ่มเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก และเป็นการรวมตัวเพื่อรับความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน

2.3 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นต่อการจัดทำแผน มีการประชุมการจัดทำแผนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกแบบมีส่วนร่วม มีการกำหนดแผนเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานให้กับสมาชิกและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการปฏิบัติงานตามแผน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานตามแผนตามลำดับ แต่ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนแม่บทมีการปฏิบัติตรงลงมา ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มไม่ทราบว่าแผนแม่บทได้มี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การกำหนดแนวทางไว้อย่างไรบ้าง กลุ่มดำเนินการวางแผนการดำเนินงานตามความจำเป็น เพื่อสนองประโยชน์ ความต้องการ และเพื่อแก้ปัญหาของสมาชิก

2.4 การบริหารการตลาด พบว่า มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องแต่ยังให้ความสำคัญน้อยกับการกำหนดแหล่งจำหน่าย แหล่งบริการ ลูกค้าเป้าหมายก่อนการผลิต และการบริการ

2.5 การจัดการข้อมูลข่าวสาร พบว่า มีการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานอย่างกลมกลืนและนำมาใช้ปรับปรุงวิสาหกิจชุมชนนั้น แต่ยังไม่มีการรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น มากเท่าที่ควร

2.6 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการสร้างขวัญและกำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ การจัดสวัสดิการทั่วถึงและเป็นธรรม สมาชิกมีความพึงพอใจแต่ยังมีการปฏิบัติรองลงมาในการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกและบันทึกไว้อย่างชัดเจน และการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกและแจ้งให้สมาชิกทราบเพื่อนำมาปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานของคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน จะสอดคล้องกับ ortonong (2541 : 69) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยบางประการของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มและรูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่มแปรรูปผลผลิตเกษตรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภาคเหนือตอนล่างที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ปัจจัยบางประการดังกล่าว ได้แก่ คุณสมบัติของคณะกรรมการ โครงสร้างการบริหารงานกลุ่ม การจัดหาเงินทุน การจัดหาวัตถุดิบ การจัดสรรผลประโยชน์ การจ้างและการตลาด และการรับรู้ด้านเทคโนโลยี

3 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

3.1 ความคิดเห็นของสมาชิกต่อผู้นำกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีความเสียสละมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่มีการประสานงานระหว่างสมาชิกและหน่วยงานต่างๆมีความซื่อสัตย์สุจริตความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีการแบ่งงานให้สมาชิกช่วยกันทำมีความอดทนมีความน่าเชื่อถือ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม และมีความสามารถในการตัดสินใจ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำกลุ่มเป็นบุคคลที่ถูกคัดเลือกมาจากสมาชิกภายในกลุ่ม และมีการกำหนดเงื่อนไขและกฎข้อบังคับภายในกลุ่มและบันทึกไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ผู้นำยังได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3.2 ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน พบว่า ภาพรวมทั้งหมดมีการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้าและไม่เอาเปรียบลูกค้า มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการสนับสนุนต่อชุมชน การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และบริจาคเพื่อสาธารณะ และมีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน

3.3 ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อการให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนแก่วิสาหกิจชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนด้านการอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การประสานงานด้านการตลาด การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ การเยี่ยมชมกลุ่มและสมาชิก การให้สินเชื่อกลุ่ม ยกเว้น การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต และการจัดทัศนศึกษาดูงานทั้งนี้การจัดทัศนศึกษาดูงานแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณสูงและจำกัดจำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรม ที่ผ่านมาการศึกษาดูงานส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้กลุ่มคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมทัศนศึกษาดูงาน ไม่เกินกลุ่มละ 3 คน ดังนั้น สมาชิกส่วนใหญ่จึงไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

4. ปัญหาของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

4.1 ปัญหาของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น ปัญหาระดับน้อย คือ สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม ขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ขาดความรับผิดชอบต่อกัน ไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ขาดจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกกลุ่ม และปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ การที่สมาชิกขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งนี้สมาชิกกลุ่มมีการฝึกในการประกอบอาชีพประจำวัน และบางกลุ่มมีสมาชิกเป็นจำนวนมาก กิจกรรมของกลุ่มบางกลุ่มไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก ทำให้สมาชิกไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียงกัน

4.2 ปัญหาของคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น ปัญหาระดับน้อย ได้แก่สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆ ในกลุ่ม คณะกรรมการขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดความรับผิดชอบ ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ขาดจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม ไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในกลุ่มทั้งนี้ คณะกรรมการกลุ่มบางคนไม่ได้เข้าร่วมประชุมหรือเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอจึงไม่เข้าใจวัตถุประสงค์กลุ่มการจัดตั้งกลุ่มไม่ได้มุ่งผลิตสินค้าทุกกลุ่ม บางกลุ่มจัดตั้งเพื่อรับความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงไม่มีการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย

4.3 ปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุนและวัสดุ อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรมเป็นปัญหาระดับปานกลาง รองลงมา คือ ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการทำบัญชี ขาดความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม ขาดความรู้ด้านการบริหารกลุ่ม ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆตามลำดับ ทั้งนี้ วิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มรวมตัวกันขึ้นใหม่ ซึ่งดำเนินการไม่เกิน 2 ปีจึงยังไม่ได้รับการสนับสนุนเงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มควรจัดทำโครงการเพื่อเสนอของบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับด้านการขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้ ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่มีจำนวนน้อยลง แต่ภารกิจที่ปฏิบัติมีมากขึ้น ทำให้การติดตามและแนะนำเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึง

ประเด็นปัญหาของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขจร เกียรติบัวศรี (2530 : 89) ศึกษาลักษณะบางประการในการทำให้กิจกรรมรวมกลุ่มประสบความสำเร็จ โดยขึ้นอยู่กับสมาชิก โดยเฉพาะความสามัคคี การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อกลุ่มเกษตรกรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สาเหตุที่เกษตรกรมีรายได้ต่ำเนื่องจากราคาระดับผลผลิตเกษตรไม่แน่นอน การจัดตั้งกลุ่มธุรกิจเกษตรกรสามารถจะแก้ปัญหาได้ถูกต้องแต่ปัญหาการจัดตั้งที่พบ ได้แก่ ปัญหาจากตัวสมาชิกเองไม่เข้าใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ความไม่อดทนอดกลั้น ความไม่อดกลั้นเสียกำลังใจ ซึ่งทำให้การรวบรวมสมาชิกเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะผู้บริหารกลุ่มที่ดีจะหายาก ซึ่งจะแตกต่างจากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านที่สมาชิกมีความเชื่อมั่นต่อการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มมีความอดทนและเสียสละ และได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นเป็นที่พอใจของสมาชิก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นรายด้าน ดังนี้
 - 1.1 ด้านสมาชิก ควรปลูกจิตสำนึกการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อกัน และผลักดันให้สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนกลุ่ม
 - 1.2 ด้านคณะกรรมการกลุ่ม ควรให้ความรู้ด้านการบริหารงานกลุ่ม และการวางแผนการดำเนินงาน
 - 1.3 ด้านหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในภาครัฐ ควรให้ความสำคัญในการเชื่อมเขียนกลุ่ม การอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การสนับสนุนเอกสารวิชาการเพื่อให้ความรู้ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาดูงาน
 - 1.4 ด้านนโยบายของภาครัฐ ควรสนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรมและงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือควรสนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ยแก่กลุ่ม
 - 1.5 การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ในเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทให้การสนับสนุนกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ให้มากขึ้นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดและรับทราบการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างใกล้ชิด
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษา เรื่องการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจังหวัดน่าน เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในวิสาหกิจชุมชนในด้านกิจกรรมอื่นๆ ในจังหวัดน่าน เพื่อจะได้นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนส่งเสริมสนับสนุนในระดับอำเภอ จังหวัด ต่อไป
 - 2.2 วิสาหกิจชุมชนมีปัญหาการขาดการสนับสนุนในเรื่องปัจจัยการผลิต และเงินทุน ซึ่งในปัจจุบันสามารถขอรับการสนับสนุนได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ ดังนั้น จึงควรศึกษาวิจัยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2548). ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน เอกสารเผยแพร่ (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร _____.(2548). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรุงเทพมหานครกองพัฒนาการบริหารงานเกษตร _____.(2548). คู่มือการจัดตั้งสถาบันเกษตรกร กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ฝ่ายเอกสารคำแนะนำ กองเกษตรสัมพันธ์. ขจร เกียรติบัวศรี. (2530:89).ศึกษาลักษณะบางประการในการทำให้กิจกรรมรวมกลุ่มประสบผลสำเร็จ (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- วีรช ทรวงพุทธ. (2530).ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นกลุ่มทรัพย์สินเพื่อการผลิต ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดน่าน (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,กรุงเทพมหานคร.
- อรอนงค์ ธรรมกุล. (2541).ปัจจัยบางประการของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มและรูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมแปรรูปผลผลิตเกษตรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภาคเหนือตอนล่างที่ประสบความสำเร็จ. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่.